

NEJMANOMA GYVYBĖ

MATT HAIG

NEIMANOMA
GYVYBĖ

Iš anglų kalbos vertė
Irena Jomantienė ir Milda Dyke

Sofoklis

VILNIUS, 2025

Versta iš:
Matt Haig,
The Life Impossible,
Edinburgh: Canongate
Books, 2024

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt

ISBN 978-609-444-600-9

Copyright © Matt Haig, 2024
First published in Great Britain in 2024
by Canongate Books Ltd,
14 High Street, Edinburgh EH1 1TE
© Irena Jomantienė, Milda Dyke,
vertimas į lietuvių kalbą, 2025
© Audrius Arlauskas, dizainas, 2025
© Leidykla „Sofoklis“, 2025

Ibisos salai ir jos žmonėms

Realybė ne visuomet įmanoma, ne visuomet tikėtina.

Jorge Luis Borges

Kai angelai iš aukštumų nupuola,
It balandžiai sparnus skleisdami;
Darniai sykiu žengdami,
O broliai, o sesės, mes pasieksim pažadėtąją žemę.

Joe Smooth, „Promised land“

*Mieloji ponia Vinters,
tikiuosi, nesutrukdysiu jūsų šiuo elektroniniu laišku.*

*Galbūt mane prisimenate. Holibruke dėstėte man matematiką.
Dabar man dvidešimt dveji, aš paskutinio universiteto kurso studentas. Nudžiugsite išgirdusi, kad studijuoju matematiką!*

Per Velykų atostogas mieste susidūriau su ponu Gupta, pasiteiravęs apie jus, sužinojau visas naujienas. Apgailestauju, kad netekote vyro. Dar ponas Gupta minėjo, kad persikėlėte į Ispaniją. Turėjau močiutę, kuri išvyko į Granadą, – joje buvo nesilankiusi nuo septynerių, – ten ir surado laimę. Viliuosi, jūs patenkinta, kad iškeliavote gyventi svetur.

Ir mane neseniai prislėgė sielvartas. Prieš porą metų mirė mama, ir po jos mirties nugrimzdau į neviltį. Su tėvu nesutariu, pasidarė sunku susitelkti į universiteto studijas. Mano sesei Esterai – galbūt prisimenate ją – dabar reikia dar daugiau paramos. Apvyliau savo merginą, ir ji mane paliko. Nutiko ir kitko. Kartais man nepakeliamai sunku gyventi toliau. Užgula toks jausmas, lyg nuo tokio jauno amžiaus mano gyvenimas jau nulemtas, viskas jame jau žinoma. Kartais apima tokia įtampa, kad net kvapą užgniaučia.

Esu įkliuvęs į kažkokį pasikartojimų labirintą – Fibonačio skaičių seką – 0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21 ir taip toliau, – panašiai kaip toje sekoje, juo toliau gyvenu, juo mažiau staigmenų galiu tikėtis. Tik užuot suvokęs, kad kitas skaičius gaunamas sudėjus du esančius priešais jį, supranti, kad visa, kas tavęs laukia, jau nulemta. Ir kuo vyresnis tampu, kuo daugiau skaičių „pragyvenu“, tuo aiškiau numatoma tampa seka. Regis, nėra to, kas ją sutrikdytų. Tikėjau į Dievą, bet dabar netikiu niekuo. Mylėjau, bet dėl manęs mūsų ryšys nutrūko. Kartais nekenčiu savęs. Viską darau ne

taip. Nuolat graužia kaltę. Įjunkau išgėrinėti, tai trukdo man mokytis, ir vėl jaučiuosi kaltas, juk mama norėjo, kad stengčiausi iš visų jėgų.

Žvelgiu į tai, kas vyksta pasaulyje, ir matau, kad visa mūsų padermė garma į pražūtį. Tarsi tai būtų užprogramuota, dar viena pasikartojimų seka. Man tiesiog koku būti žmogumi, tuo mažyčiu padaru, kuris dėl pasaulio nieko neįstengia nuveikti. Regis, niekas neįmanoma.

Nežinau, kodėl jums tai rašau. Tiesiog norėjau kam nors pasipasakoti. Jūs man visada buvote gera. Mane supa tamsa, man taip reikia šviesos. Atleiskite. Tai skamba melodramiškai. Tiesiog privalau rodyti gerą pavyzdį seseriai.

Prašau, nemanykite, kad privalote man atsakyti. Tačiau man labai padėtų bet koks jūsų atsakymas. Atleiskite už tokį ilgą laišką.

Dėkingas

Morisas (Augustinas)

Mielas Morisai,

be galo tau dėkoju.

Paprastai į elektroninius laiškus neatsakau, be to, ne tiek daug jų ir gaunu. Tiesą pasakius, internetu beveik nesinaudoju. Socialiniuose tinkluose paskyrų neturiu. Turiu tik WhatsApp programėlę, bet retai naudojuosi net ir ja. Tačiau man pasirodė, kad į tavo žinutę privalau atsakyti, atsakyti deramai.

Išties apgailestauju dėl visko, ką tau teko patirti. Prisimenu tavo motiną iš tėvams skirtų vakarų. Ji man patiko. Atminty išlikusi tokia rimta, bet kai kalbėdavo apie tave, jos lūpų kampučius užriesdavo šypsenėlė. Tu aiškiai teikei jai džiaugsmo. Tiesiog būdamas savimi. O tai jau rimtas pasiekimas, ypač paaugliui.

Ėmiausi rašyti tau atsakymą, bet jis taip ilgėjo ir ilgėjo, kad nebeprimena elektroninio pašto žinutės.

Jei atvirai, tai jau senokai ketinau visa tai užrašyti, o tavo žinutė tapo puikia paskata. Papasakosiu tau istoriją, kuria net pačiai sunku patikėti. Nesijausk įpareigotas priimti mano žodžius kaip nors ypatingai. Tačiau žinoki, kad šiame pasakojime nesama nieko pramanyto. Aš niekada netikėjau magija, netikiu ja nė dabar. Tačiau kartais atrodantys tarytum stebuklingi dalykai tėra mūsų dar nesuprasta gyvenimo dalis.

Negaliu prižadėti, kad mano pasakojimas padės tau patikėti neįmanomybe. Tačiau tai istorija, nė kiek ne mažiau tikra nei kuri nors kita, apie žmogų, kuriam atrodė, kad jo egzistencija visiškai prarado prasmę, o paskui ją atrado, didžiausią, kokią tik įmanė įsivaizduoti. Tad man regisi, kad privalau tuo pasidalinti. Nieku gyvu nesu pavvyzdys, tikriausiai ir pats greit suprasi. Visą

MATT HAIG

gyvenimą mane slėgė kaltė. Galima sakyti, pasakojimas ir apie tai. Tikiuosi, kad šis tas iš jo tau bus naudinga.

Taigi drauge siunčiu ir šią istoriją.

*Su geriausiais linkėjimais
Greisė Vinters*

Graudulių istorija

Kartą gyveno sena moteris ir stūmė ji nuobodžiausias visatoje dienas ir naktis.

Toji moteris retai išeidavo iš namų, nebent pas gydytoją, patalkinti labdaros parduotuvėje ar aplankyti kapinių. Soda ji jau nesirūpino. Šis apžėlė žole, piktžolės apkėtė gėlių klombas. Pirkinius užsisakydavo kas savaitę. Gyveno ji Midlandse. Linkolne. Linkolnšyre. Tame pačiame rusvų plytinių namų mieste su turgumi, kuriame praleido visą suaugusiosios gyvenimą, jei neminėsime neilgų studijų Hale, tačiau tai buvo jau prieš ištisus šviesmečius.

Juk tau ta vieta puikiai pažįstama.

Ir nebuvo čia jau taip blogai, tik miesto gatvės ne tokios malonios kaip anksčiau. Buvo skaudu matyti daugybę mielių savo prisiminimų, uždangstytų medžio drožlių plokštėmis ar nudriskusiais plakatais.

Ji sėdinėdavo žiūrėdama televizijos dienos programas, retkarčiais paskaitydavo knygą, išspręsdavo vieną kitą kryžiažodį ar miklindavo smegenis, kad visiškai nesustingtų, pasiėmusi žodžių spėjimo žaidimą. Stebėdavo paukščius sode, žvilgsnis ilgiau užtrukdavo prie nedidelio tuščio šiltnamio, o laikrodį ant židinio atbrailos nesiliovė tiksėjęs. Juk kitados buvo aistringa sodininkė, tačiau dabar ir tai jau nebetraukė. Jai tebuvo septyniasdešimt dveji, bet kai prieš ketverius metus pasimirė vyras, o netrukus iškeliavo ir jos Pomeranijos špicas Bernardas, pasijuto visiškai viena. Tiesą sakant, viena ji jautėsi jau daugiau nei trisdešimt metų. Tiksliau, nuo pat tos 1992-ųjų balandžio antros dienos. Tą dieną jos gyvenimas prarado bet kokią prasmę ir tikslą, ir daugiau ji jį jau

nebeatrado. Per tuos paskutinius keletą metų ji nėmaž neperdedant nugrimzdo į giliausią vienatvę, tad jautėsi kokių šimto trisdešimt dvejų. Pažįstamų beveik neturėjo. Draugai arba išmirė, arba išsikėlė, kiti nutolo. Jos *WhatsApp* programėlėje tebuvo du kontaktai: Andželos iš Didžiosios Britanijos širdies fondo ir Sofi, brolio žmonos, kuri prieš trisdešimt trejus metus išvyko gyventi į Pertą Australijoje.

Tačiau iš visų nelemtų praeities akimirkų skaudžiausius prisiminimus sukeldavo ta balandžio diena, jau nutolusi per daugelį metų. Taip, sūnaus Danieliaus mirtis ją palaužė, tarytum sunaikino. O ištikus tokiai tragedijai užgula liūdesys ir įkandinė eina visos kitos nesėkmės, tarsi iš medžio kamieno išaugančios šakos. Bet gyvenimas slinko toliau. Juodu su vyru Karlu galop persikėlė į vienaukštį namelį. Stengėsi kapanotis kaip įmanydami, laikytis kuo tvirčiau tokiomis aplinkybėmis, tik ne itin pavyko. Taigi tik sėdėdavo abudu tylomis, pažiūrėdavo televizorių ar paklausydavo radijo. Jos vyras visą gyvenimą buvo visai kitoks nei ji. Seniau mėgo brandintą šviesųjį alų ir sunkųjį roką, bet iš tiesų visuomet buvo tyki siela. Liūdniausia, kad užgriuvusi tragedija apnuodija ir visą tolesnį gyvenimą. Retkarčiais abu pasiguosdavo prisiminimais, o po Karlo mirties pasidarė dar sunkiau, neliko kam tų prisiminimų išlieti. Jie tiesiog nuguldavo moters galvoje tarsi luobas. Kaip tik dėl to, kaskart žvilgtelėjusi į veidrodį, išvysdavo save pusgyvę. Lėtai svyrantį medį neregimame miške.

Tekdavo pagalvoti ir apie pinigus.

Visos gyvenimo santaupos garuote išgaravo, kai guodžiančiu škotišku akcentu suokiantis apgavikas, apsimetęs „NatWest“ saugumo konsultantu, jai pačiai, kvailelei, talkinant, nušvilpė tuos 23 390,27 svarų sterlingų, kuriuos juodu su Karlu buvo atsidėję juodai dienai. Tai buvo ilgoka istorija, kurioje veikė klatingi personažai ir viena sena apykvailė

dama – aš pati, – bet tau, Morisai, nuskilo, nes kaip tik šios istorijos pasakoti neketinu.

Taigi, ta dama, apie kurią pasakoju, tiesiog sėdėdavo sau, skaudančiomis kojomis, stengdamasi neatsakinėti į nepažįstamų žmonių elektroninius laiškus, nesipriešindama, kad su maigyta jos gyvenimas plūduriuoja it traškučių maišelis upe. Menkutį susidomėjimą jai sužadindavo nebent koks kikilis ar varnėnas lesyklėlėje sodelyje už namo, prikeldavę iš tankmės senų prisiminimų, svajų šešėlius.

Atsiprašymas

Atsiprašau. Tai buvo kiek pompastiška ir melancholiška. Na, kad apie save pasakoju trečiuoju asmeniu. Tiesiog paruošiau sceną veiksmui. Jis bus intriguojantis, nepaisant nevykusios įžangos. Ir, kaip daugelis smagesnių pasakojimų, prasidės nuo minimaliai invazinės venų abliacijos mikrobangomis.

Kai neįstengi pajusti nieko malonaus

Vykti į Ibisą apsisprendžiau kybodama žemyn galva.

Operacinės lovos, kurioje gulėjau, galvūgalis buvo taip smarkiai atverstas, kad maniausi nuslysianti žemėn. Ant sienos kabėjo veidrodys. Dirstelėjusi į savo nešukuotus žilus plaukus ir pavargusį veidą vos save pažinau. Kokia aš išblukusi. Kiek įmanydama vengdavau veidrodžių.

Supranti, gydytojai bandė pakeisti kraujo tėkmės kryptį mano kojose. Buvau išvagota mėlynų venų baisiau už gorgonolos sūrio luitą, reikėjo jas sutvarkyti. Ne dėl to, kaip jos atrodė, o dėl niežtinčių blauzdų ir vis prasiveriančių žaizdų. Mano teta mirė nuo kraujo krešulio, kuris išjudėjo ir įgijo iškilų mirtinos plaučių embolijos statusą, tad norėjau sustabdyti tą venų varikozę, kol taip pat ambicingai apie save nepranešė mano pačios krešulys. Atsiprašau, jei šios informacijos kiek per daug. Esu pasiryžusi šnekėtis su tavimi kuo sąžiningiau, todėl ir pradedu taip, kaip ketinu tęsti.

Sakydama tiesą.

Tad kol klausiausi radijo, kraujagyslių chirurgė gausiai prileido vietinio anestetiko išilgai visos kairės kojos, o paskutinę injekciją meiliai, bet taikliai pavadino „bitės geluonimi“. Tada priartėjome prie pagrindinės dalies. Ji man paaiškino, kad į blauzdą bus įvestas kateteris, kuris 120 °C karščiu – tokio užtektų „ištroškinti svogūnui“ – iš vidaus susprogdins didžiąją mano kojos veną.

– Jūs turėtumėt šį tą pajusti...

Taip, tikrai pajutau. Nebuvo malonu, bet vis šis tas. Mat, tiesą sakant, metų metus aš jau veik nieko neįsijaudinau. Tik nenusakomą niekad neapleidžiantį liūdesį. Anhedonija. Juk

tau žinomas šis žodis? Tai būseną, kai neįstengi pajusti nieko malonaus. Tarsi nejautra. Kaip tik ji ir buvo mane jau senokai apėmusi. Teko pažinti depresiją, tačiau tai buvo ne ji. Depresija naikina daug aršiau. O čia tiesiog stoka. Aš tik egzistavau. Maistu paprasčiausiai pasisotindavau. Muzika pavirto banaliu „sutvarkytu“ triukšmu. O aš – na, tiesiog *buvau*.

Jūs turėtumėt šį tą pajusti.

Juk tai pati pamatinė ir svarbiausia egzistencijos forma, tiesa? Gebėjimas jausti. O gyventi nejaučiant, kas gi tai? Kas *tai*? Sakytumei riogsotum lyg koks stalas uždarytame restorane, laukdamas, kol kas nors prie tavęs prisės.

– Galvokite apie ką nors malonaus...

Ir bent kartą man buvo visai nesunku apie ką nors pagalvoti. Iškart prisiminiau svarbiausia – tą laišką, kurį vos prieš porą valandų buvau gavusi iš advokato kontoros.